

3. LIVETS MERKEDAGER

Omfang: 4 samlinger, hver på 3 timer. Siden flere av temaene er ganske omfattende, kan det være aktuelt å dele deltemaene på mer enn en samling.

Målgruppe: Personer fra ulike land og kulturer – alle aldersgrupper

Mål: Å bli bedre kjent med egne og andres tradisjoner omkring det som skjer ved livets store begivenheter/overganger

Tema: Livets merkedager

Deltemaer:

1. Fødsel
2. Overgangen barn – voksen
3. Ekteskap
4. Alderdom og død

LIVETS MERKEDAGER

Innledning

De karakteristiske trekk ved en kultur kommer gjerne aller best til uttrykk ved de riter og skikker som praktiseres ved livets store begivenheter som fødsel, ekteskap, død osv. – de såkalte overgangsrundene. Det er alltid spennende å høre om hva som skjer i ulike tradisjoner ved disse merkedagene i livet, og det er hensikten med denne studieaktiviteten: Å lære mer om egne og andres skikker ved livets store begivenheter:

Deltema 1:

Fødsel

I alle kulturer er det en stor begivenhet at det kommer et nytt menneske til verden. Det nye livet er et under som nesten alltid blir mottatt med stor glede dersom alt går vel med både mor og barn. I noen kulturer er begeistringen størst dersom det blir født et guttebarn. I andre land er det ikke tillatt å få så mange barn man ønsker.

Overalt er fødselen omgitt av bestemte riter. Disse kan være ganske forskjellige fra den ene kulturen til den andre. Selv om riter har en tendens til å bli overført fra den ene generasjon til den neste, ser vi likevel at tradisjonene endrer seg. I Norge er det ikke så lenge siden det var utenkelig at far til barnet kunne være med under selve fødselen på sykehuset. I det meste av norsk historie ble menn jaget ut av rommet der fødselen skulle finne sted.

Har noen i gruppen vært med under en fødsel? Hvordan opplevdes det?

I enkelte kulturer er det svært utbredt at jenter blir omskåret. Dette skjer ikke bare når barnet er lite, men gjerne på et senere tidspunkt. Omskjærelsen av jenter er svært smertefull og har store fysiske og psykiske konsekvenser (praksisen kalles gjerne "kjønnslemlestelse"). Dette defineres i Norge

Omfang: 4 samlinger, hver på 3 timer. Siden flere av temaene er ganske omfattende, kan det være aktuelt å dele deltemaene på mer enn en samling.

Målgruppe: Personer fra ulike land og kulturer – alle aldersgrupper

Mål: Å bli bedre kjent med egne og andres tradisjoner omkring det som skjer ved livets store begivenheter/overganger

Tema: Livets merkedager

Deltemaer:

1. Fødsel
2. Overgangen barn – voksen
3. Ekteskap
4. Alderdom og død

som vold mot jenter/kvinner og kan medføre fengselsstraff for personer som utfører en slik handling. Omskjærelse av gutter er også en tradisjon med svært lange historiske røtter. For oss er dette mest kjent fra omtale i Bibelen og senere jødisk og muslimsk praksis. Det kan kanskje være lurt å invitere en kompetent helseperson når man snakker om slike spørsmål. Man bør også vurdere om temaet egner seg best for rene kvinnegrupper/mannsgrupper.

Hva skjer i din kultur, i ditt land?

Spørsmål til samtale:

- a. Hvordan forbereder man i din kultur at et barn skal komme til verden?
- b. Knyttes det spesielle riter til selve fødselen? Hvordan foregår den?

Kvinnelig kjønnslemlestelse

FGM= Female Genital Mutilation

Inngrepet betyr at de kvinnelige kjønnsorganer blir delvis eller helt skåret bort, ikke av medisinske eller religiøse årsaker, men begrunnet i tradisjon og kultur. Inngrepet kan skje umiddelbart etter fødselen eller i ulike aldre opp mot 15 år.

FGM er utbredt i Nordøst-, Øst og Vest Afrika, Midtøsten og Sørøst Asia. 135 millioner kvinner og jenter menes å være berørt av inngrepet (år 2000). Det arbeides både internasjonalt og nasjonalt i mange land for å få slutt på denne praksis, og siden 2003 har 6.februar vært FNs internasjonale dag for «null toleranse til FGM».

Se f.eks. World Health Organization - www.who.int/mediacentre/factsheets/fs241/en/index.html

- Hvem kan være tilstede under fødselen?
- Er det ulike holdninger til hvilket kjønn barnet har? Om det er slik – hva er grunnen?
- Når får barnet navn? Hvem er det som bestemmer navnet? Har navnet noen spesiell betydning?
- Hvilke gaver gir dere ved en slik anledning?
- Diskuter ulike holdninger til praksis med omskjæring. Hva sier norsk lov om dette?

Deltema 2:

Overgangen barn – voksen

“Nå er du blitt voksen!”

Disse ordene hører man gjerne i konfirmasjonstaler i vårt land. Når man uttrykker seg slik, er det et tegn på at det finnes et behov for en markering av en overgang fra en periode i livet til en annen. Da Norge hadde en enhetskultur, var det den kirkelige konfirmasjonen som representerte denne overgangen, og selve konfirmasjonshøytideligheten var en rite som markerte den nye tid. Etter konfirmasjonen måtte man ta større ansvar for eget liv, man kunne søke arbeid og fikk rettigheter som man ikke hadde tidligere.

I enkelte kulturer ble gjerne overgangen fra barn til “voksen” – i all fall i tidligere tider - markert med ulike pubertetsriter, gjerne med sang og dans og fysiske utfordringer for guttene. Jentene blir innviet i de modne kvinners “mysterier” og forberedes for ekteskap.

Kanskje er det et behov som ligger dypt forankret i personligheten vår, å kunne markere skillet mellom barn og voksen, selv om en slik overgang ikke skjer “over natten”.

Hva skjer i din kultur? Se temakapittel 5.

Spørsmål til samtale:

- Beskriv hva som skjer i forbindelse med konfirmasjon eller andre skikker og riter i forbindelse med overgangen fra barn til voksen.
- Hvorfor har vi behov for slike markeringer?
- Hvilken betydning hadde en slik markering for deg?
- Hva ville du ønske deg annerledes i ditt tilfelle?
- Hva kan vi lære fra andres overgangsriter?

Deltema 3:

Ekteskap

Situasjon:

Pepe var blitt tretti år. Han ville gjerne gifte seg, og han hadde snakket med en pike som kunne tenke seg å bli kona hans. Pepe var en driftig kar og hadde bygget eget hus av varige materialer. Med tiden hadde han tenkt å få innlagt vann og kanskje til og med elektrisk strøm. Det var et fint hus, det syntes Miriam også. Problemet var at familien til Miriam selvfølgelig skulle ha “lobola” (medgift), og siden Miriam hadde gått på skole, og til og med hadde fått seg en utdanning, var lobola'en ganske stor. Pepe måtte ut med 20 kyr eller en tilsvarende sum i botswansk valuta (pula). Så mye penger hadde ikke Pepe, selv om han hadde fast arbeid. Svigerfaren satte en tidsfrist for innbetalingen av lobola'en. Hvis han ikke betalte, ville bryllupet bli avlyst. Pepe var heldig. Arbeidsgiver og kolleger satte stor pris på ham og satte i gang en “kronerulling”, og bryllupet ble feiret med stor festivitas. En ku ble slaktet på gårdsplassen og kokt hele dagen slik at de mange gjestene kunne få kjøtt å spise – noe som var helt avgjørende for et vellykket selskap.

I noen kulturer kan unge bli giftet bort mot sin vilje. Dette kaller man gjerne “tvangsekteskap”. En slik praksis er forbudt i Norge og faktisk straffbart.

Vi skal imidlertid ikke mer enn to - tre generasjoner tilbake før det også i Norge kunne hende at ekteskapet i stor grad ble ordnet ut fra familiehensyn og økonomiske forbindelser.

Spørsmål til samtale:

- Fortell om praksis med hensyn til ekteskapsbetingelser og bryllupsfeiring i de ulike landene/kulturene dere representerer.
- Det snakkes mye om “arrangert ekteskap” i våre dager. Hvordan foregikk utvelgelsen av ektefeller i Norge for hundre år siden eller mer?
- Hva mener dere er viktig når man skal bestemme hvem man vil gifte seg med?
- I Norge er det blitt mer og mer vanlig at folk flytter sammen uten å inngå ekteskap. Hvordan forholder dette seg i andre kulturer, og hvordan ser “nye” og “gamle” nordmenn på samboerskap?

- e. Synet på sex og samliv er svært ulikt i ulike kulturer. Mange innvandrere blir forskrekket når de kommer til Norge, over det de ser på som løssluppen praksis på det seksuelle området. I mange kulturer snakker man ikke åpent om seksualitet og seksuell praksis eller seksuell legning slik vi gjør det i vårt land. Drøft hvordan dette spørsmålet blir behandlet i ulike kulturer.
- f. Homofili er et vanskelig tema for mange. Hvordan er meninger og holdninger til dette temaet i ditt miljø eller i din kultur?
- g. "Gift på tvers". Diskuter problemer som kan oppstå ved ekteskap på tvers av kulturer, konfesjoner og religioner.

Deltema 4: Alderdom og død

Situasjon 1:

Maima kom til Norge for ett år siden. Hun skulle passe barna i en norsk familie med tre barn. Etter å ha vært i familien noen dager, spurte Maima: "Hvor er besteforeldrene til barna?" Mor svarte: "Nei, du skjønner at mine foreldre er veldig gamle, og de er på aldershjem". "Hva er aldershjem for noe?" spurte Maima forundret. "Du kan få bli med og besøke dem," svarte mor. Og uken etter dro de for å besøke bestemor og bestefar på aldershjemmet. Der var det bare gamle mennesker, de ble tatt hånd om av snille pleiere, men ingen av dem var i familie med de gamle. Det var ingen barn der, bortsett fra barna i familien hvor Maima arbeidet, som også var med på besøket. "Dette ville aldri mine foreldre ha gjort mot sine foreldre," sa Maima forundret.

Situasjon 2:

Gamle Joe er død. Han har levd et langt liv og ligger nå i kisten – den er åpen og folk går sakte rundt den og ser på Joe og tar farvel. Det er en lang linje av mennesker. Predikanten taler og sier at de nå har sendt avsted gamle Joe til der han hører hjemme – hos Gud. Så begynner de å synge – de synger glade sanger, klapper i hendene i danser. Så legges lokket på kisten, og den blir senket ned i jorden til mer sang. Hvor tror du denne situasjonen er hentet fra? Hva tenker dere om denne formen for begravelse?

Spørsmål til samtale:

- a. Hvordan lever og bor besteforeldre eller andre gamle mennesker i din kultur?
- b. På hvilken måte viser yngre respekt overfor eldre mennesker?
- c. Ikke sjelden mister gamle mennesker sine mentale evner. Vi opplever en sorg når en av våre kjære blir senil og mister evnen til å delta i det sosiale liv. Hva skjer når denne situasjonen oppstår i din kultur?
- d. Hva skjer når et familiemedlem dør? Hvordan markeres livets avslutning?
- e. Kan du fortelle om hvordan du opplevde det da en av dine nære døde?
- f. Hvordan snakker dere med hverandre om sykdom og død?
- g. Hvordan ærer dere de døde, og hvordan minnes man dem?
- h. I mange kulturer spiller avdøde slektninger også en rolle i de gjenlevendes daglige liv. Hvordan forholder dette seg for dere?

4. HJEM OG FAMILIE

Omfang: 4 samlinger, hver på 3 timer

Målgruppe: Voksne mennesker fra ulike kulturer

Mål: Å øke kunnskapen om de forskjellige tradisjoners oppfatning og praksis med hensyn til hjem og familie

Tema: Hjem og familie

Deltemaer:

1. Det gode hjem
2. Kvinne og mann – roller og ansvar
3. Barna – den store utfordringen
4. Kjernefamilien- Storfamilien